



## ROAD TO ST. KILDA

– melburnski bluz –

*The origin of the name is unclear, since no such saint as Kilda has existed or been believed to exist.*

izvor: Wikipedia

Veliki trgovački brod, *Lady of St. Kilda*, stigao je u Melburn i uplovio južno od prvih nasobina pored reke Jare, jednog od simbola grada. Ostao je usidren nekoliko meseci, i bio je najuočljivija tačka relativno nerazvijene obale. Toliko da su ljudi taj kraj počeli da zovu St. Kilda.

Tako bi mogao zvučati početak romana, a ne tek jedne ili nekoliko skica zaista velikog putovanja. Putopisi se mogu napisati na nekoliko različitih načina, ali osećam, uvek postoji neravnoteža u njima, jer će svaka skica ili epizoda tražiti pravo prvenstva, a nešto će ostati svakako nedorečeno. Ta mesta može da popuni jedino stvaran boravak. Jedno mesto se uvek izdvoji, dobije emotivnu konotaciju, postane domicil unutar domicila. Mesto St. Kilda pripada južnom delu grada Melburna. – A Melburn, zaista velika reč za veliki grad, jedan od dva najveća na kontinentu koji se zove Australija. Država je Viktorija. To znamo, naravno. Znamo i to da putovanja prvo počinju u glavi, a nekad je potrebno da se vratimo kući da bismo mogli da razvijemo film do kraja, poređamo mesta, zgrade, ulice, floru i faunu, najzad doživljaje. Put u Australiju dugo traje. Svako ko je jednom preživeo 30 sati puta do Turske u autobusu zna šta to znači, ali sasvim je drugačije kada provedete u jednom cugu 13 i po sati u vazduhu, bez sletanja, i to čak nije ni ceo put, nego jedan njegov deo. Negde iznad Indijskog okeana, na pola puta i pola izmaka živaca, pomislite: kako bi izgledalo kada bih ostao večno na deset hiljada kilometara iznad zemlje. Šašava misao. U trenutku pogleda kroz prozor je dan, u drugom noć, onda opet nedefinisana izmaglica koja preseca dan i noć, a vreme izgubi smisao. Tek tu negde, između jutra i noći ukaže se australijski kontinent. Pomislite u sebi, evo me, i to evo – do Melburna traje još četiri i po sata leta.

Četrnaest godina me je čekao dolazak na ovaj najjudaljeniji kontinent. Nekada sam zamišljala kako bi izgledalo da se putuje brodom, u trenutku kada sam doživela *touch down* u *Down Under*, pomislila sam: bože, koliko je ovo u tri lepe daleko. I još je i dalje. To što postoje nestvarne mašine koje zovemo avioni, koje nečujno lete po desetina sati kroz proređenu atmosferu i dalje ne menja faktografiju. Začudnost. Na južnoj sam hemisferi. Gledam, obnevidela od umora, da li je nebo niže? Bliže? U toaletu aerodroma jedva čekam da potekne voda na slavini jer voda uvire na suprotnu stranu. To proveravam. Ne, blenem, kao u eksperimentu u školi. I uopšte, sve je obrnuto. Čak i meni, levorukoj, treba vremena da se prebacim, na svoju prirodno dominantnu stranu. I onda, kao blic telefona kojim devojka

pored pravi selfi, ta misao: ljudi ovde doputuju da se ne vrate, da krenu iznova. Kako je to uvek zavodljiva misao. Zamišljam, kako bi to bilo, da se ne vratim. Evo sletela sam, sve se potire i briše, i sve ispočetka. Zastrašujuće i adrenalinski uzbudljivo.

### Southbank Boulevard

Desna (ili je ipak leva?!), obala reke Jare, prirodno i jednostavno nazvana Sautbenk, moj je komšiluk. Veliko, lepo sređeno šetalište, restoran do restorana, kafić do kafića, štandovi i ulični zabavljači. Ovde se neopisivo mnogo jede. Hrana je bukvalno na svakom koraku. Isto tako i Azijati. Sautbenk je faktički samo srce grada. Kraj šetališta izbija na glavni most kojim se ulazi u Swanston strit, najprometniju ulicu Melburna, na čijem početku je Flinders Station – glavna železnička stanica. Tom ulicom se ne hoda, nego zaobilaze prepreke, jer svako ima svoju putanju. Kakav crni bonton. Nema ga. Azijati idu kako stignu. Turisti gde stignu i ne stignu. Domaći kao da izbegavaju prepreke na putu. *Fucking mess, that's what it is.* Pardon maj ingliš! Melburn nema podzemni metro, ali ima dobro razvijenu mrežu vozova, kao i puteva uostalom, kojima se stiže s jednog na drugi kraj grada relativno brzo. Suvišno je reći koliko je to važno jer je ovo pre svega jako razuđen grad. Gradsko jezgro u obliku pravougaonika narednih nedelja biće privatno igranje iksa i oksa. Ideš da se izgubiš, pa da opet pronađeš put kući. S druge strane mosta, prateći tok reke, počinje veliki gradski park na koji se nadovezuje Rojal botanikal gardens, a na drugoj obali Melburn park, mesto održavanja Australijan opena, otvorenog prvenstva u tenisu i još dva stadiona za fudbal, kriket, ragbi, šta znam. Samu botaničku baštu okružuje velika zemljana staza za džoging. Svi trče. Blesavo, ja bih radije kroz kapiju pa vijugavim puteljcima nestvarno lepe bašte. Tako i uradim. Jedne večeri, po povratku iz šetnje, naletim na svetleću tablu: Nick Cave – Concert. Padnem u trans (čitaj: padnem na dupe). Čoveče! I tako, lepo sednem na travu pa krenem da slušam koncert s druge strane ograđenog prostora. Radosno otkrovenje, ispunjen dan.

Leto je, što ne znači ništa jer u Melburnu klima nekad jeste, a nekad nije slovo na papiru. U danu može da se promeni temperatura nekoliko puta. Zato nije neobično to što na ulici idu *ruku pod ruku* tip u perjanoj jakni i tip s japankama na nogama. Ali, priznajem, takav stepen opuštenosti nisam nigde videla, čak i u odnosu na krajnje nestabilno vreme. Nisam nikada udahnula ni čistiji vazduh jedne svetske metropole. Predveče, sa terase u Sautbenk bulevaru, u broju 88, uvek u isto vreme oglašavaju se ptice. One pevaju, i dozivaju se. Uvek se čekaju, ne počinju dok ona druga ne završi. Takav poj nikad nisam čula. Odjednom, nisi u gradu, u šumi si. Preko puta su popaljena svetla već ispražnjenih kancelarija, i pomislim: Hej, Jasmina, na kraju si sveta, možeš šta hoćeš, a i ništa ne moraš, osim da budeš! U zgradi imaš bazen i teretanu, teniski teren i bašticu za roštilj. Sveto trojstvo tvog boravka poređano po spratovima: 2-4-5. U tom trenutku, ulazi sestra i donosi lubenicu. Čoveče, januar je. Ja sam na kraju sveta, i jedem lubenicu!

### AO

Pasionirani teniski fan. Nekadašnja teniserka. Navijačica Monike Seleš, davno, i Novaka Đokovića sad. Melburn, u drugoj polovini januara, živi tenis. Shvatam to, slušajući prenos

teniskog meča Đoković – Istomin preko radija, dok s aerodroma putujem prema gradu. Slutnja i adrenalin se mešaju, kasnije, reći će mi da sam baksuz. Od 2008. godine čekala sam trenutak kada ću gledati Novaka na njegovom najuspešnijem GS-u. Ja sam sletela u Australiju – on je izgubio meč! Iznađenje mog boravka je propalo, jer su bile kupljene karte da ga gledam konačno i uživo. Umesto Novaka, sestra i ja smo se uputile ka Rod Lejver areni, centralnoj u Melburn parku i gledale Dimitrova i Gaskea. Januar je ekvivalentan julu mesecu na severnoj hemisferi. Negde malo iza ponoći, jer su mečevi kasnili, sestra dotrčava s dve šolje čaja. Smrzle smo se. Iako Novaka nije bilo, šetnja po teniskom kompleksu, boravak na jednom od četiri najznačajnija teniska događaja u godini, imali su utisak odlaska u Dizniland. Ne samo vrhunski teniski, nego i kulturni, turistički brend: grada, zemlje, kontinenta. Početno uzbuđenje nije prestajalo ni tri dana kasnije, kada sam sa *ground pass* ulaznicom, udisala mirise različitih svetskih kuhinja i krstarila po manjim terenima gledajući mečeve juniora i trening velikih teniskih zvezda. Videti u jednom danu sestre Vilijams, Federera, Nadala, Gofana, Vavrinku, jedinstveno je iskustvo za svakog zaljubljenika u ovaj sport. A sunce je zaista pržilo. To je ta čudna stvar s ovim podnebljem. Temperatura u tom trenutku, i tih dana, iznosi 21 stepen. U hladovini je i dalje hladno, ali je na suncu nepodnošljivo, ne toliko zbog toplote koliko zbog jačine. Kažu da je to zbog činjenice da je najveća ozonska rupa iznad Australije. Zato svuda po gradu uvek ima promotera koji reklamiraju zaštitne kreme za sunce. Kada je turnir završen, tenis se igrao na 4. spratu zgrade u Sautbenk bulevaru, sa Slovenkinjom Franjom, dok je naša zajednička prijateljica Sonja ispijala svoju dnevnu meru: *6 pack James Squire One Fifty Lashes Pale Ale* (piva). Meni je omiljeno ipak bilo *Little Creatures*, sve sa nacrtanim anđelčićem, iako reklamni slogan nije obećavao ništa nalik onom: daje ti krila! Odeljak je o tenisu, ali čitav tekst mogao bi biti napisan samo o dva, takođe, podjednako velika brenda ovog kontinenta: vinu i pivu. *Common people* ipak više piju pivo.

### **Sherbrooke Forest: uočiti lirepepu pticu**

Kao lajtmotiv australijske avanture, beli reno zaustavlja se kod autobuske stanice, tik ispred broja 88, i najčešće ili u rano jutro (sunce ovde izlazi sat vremena kasnije u odnosu na naše leto), ili u predvečerje, da bi se otišlo u neki i dalje nepoznat, neosvojen mikrosvet grada. Čovek, na svakom putovanju, treba da nađe dobrog saputnika u avanturi, ali i po duhu. Neke slike koje promiču pred nama, čak i *realtime*, deluju kao filmske scene ili pasusi romana. Takva je i scena u kojoj Lara i Jasmina, usred šume, na drugoj strani sveta pričaju o Andriću i Crnjanskom, o *Lirici Itake* i o književnosti koju vole, a jedna od njih je doktor filozofije koja radi kao menadžer sportske radnje, a druga pesnikinja i profesorka književnosti, koja je neprestano negde, jer je to i deo lepote i nekih drugih usuda. Lara dobro poznaje ovo mesto, a ja sam jedva čekala da se sklonim s asfalta. Divno je krstariti ulicama novih, nepoznatih mesta i prilagođavati se njihovom ritmu, upijati energiju, oslušivati koliko brzo se razvija život, ali onda sve zgrade postanu iste, a ulice su tek preslikači već viđenog. Arhitektura, fasade, sve umori. Priroda je ipak nešto drugo, divlje, autentično. Priroda Australije je svakako sasvim drugačija od svega što bi se moglo uporediti s ono malo iskustva boravka po različitim delovima Evrope ili u UAE (ali to je ipak klimatski ekstrem). U ovom putopisu svakako neće biti mesta da se govori o klimi Kvinslenda (najveći grad Brizbejn; država koja

potpada pod suptropski pojas) i kišnim tj. tropskim šumama koje sam tamo videla, niti o putovanju iz pomenute države ka jugu, u Nju Saut Vels (Sidnej je glavni grad) do najistočnije tačke Australije, nedaleko od mesta pod nazivom Bajron Bej, kada sam u jednom običnom danu, običnoj ekskurziji, po ovdašnjim merilima, prešla 600 kilometara. To bi bio putopis za sebe. Šerbruk forest nalazi se 40 km istočno od Melburna, blizu jednog od gradskih predgrađa, i popularno je brdsko-planinsko šetaliste, s uzanim, ali jasno vidljivim stazama. Šumu dominantno čine nestvarno visoka stabla eukaliptusa i niže drveće paprati. Koliko je lepo kad čovek otkrije jednu sasvim drugačiju šumu. Eukaliptus može biti srebrnkast ili imati plavičast odsjaj, zovu ga ovde *gumtree*, i čudesno treperi pod svetlom prema senkama koje pravi u podnožju, ali i paprat deluje dovoljno nestvarno jer oblikom stabla i krošnjom izgleda gotovo kao palma. Tu i tamo daju se uočiti minijaturni vodopadi. Kroz šumu se hoda oprezno, jer je žbunje uvek potencijalno stanište zmija. Povremeno, iz zemlje se uoči nestvarna mreža korenja, a ponegde dolazi do izražaja tako tipično jarkocrvena australijska zemlja. Lara je dobar vodič, dok stalno pevuši neke davno zaboravljene jugoslovenske šlagere, koje i naši roditelji sad retko pamte, ili uvek nalazi mogućí odgovor u Arsenovom stihu, ako je već priča o literaturi postala previše akademska. Na polovini kružnog puta nalazi se planinska brvnara, pa pošto pojedeni sendviči nisu bili dovoljni, pije se pivo i jede pomfrit. Tu u nedodijji, okružene šumom, slušamo kantri koncert. Utopija po sebi. U povratku kaže, ova šuma je poznata po lirorepoj ptici/lirašici (eng. *lyre-bird*), tipičnoj za ovaj kraj. To je ptica koja je sposobna da imitira druge ptice (više od 30 vrsta), životinje, uopšte različite zvukove. Kaže, neki ljudi godinama dolaze ovamo i ne uspeju da je uoče. Dok šetamo, Lara se zaustavlja i nečujnim pokretom ruke pokazuje da pridem bliže, ali tiho. Dok se pogledom obe probijamo kroz šumski gustiš pored staze, kaže mi: gledaj, eno je! Ti si zaista srećnica. Ovo je takva retkost. Meni u glavi kreću stihovi sasvim nove pesme.

## Barovi i susreti

Northcote, Lygon Street, Brunswick Street, Smith Street, Carlton, neka imena, mini-geografske odrednice onome ko nije bio i video. Onome ko jeste, jasni obrisi ulica, delova grada, enterijera, događaja, muzike, popijenog piva ili vina. Zapamćeni razgovori. Wesley Anne Bar, nekadašnja crkva, glodanje zelenih i crnih maslinki dok se ispija australijski širaz, a lice osvetljava stona sveća u baru. U Brunetiju uvek gužva, kažu najbolji kolači u gradu. Italijanski naravno. Nalazim se tu sa Slobodankom, profesorkom s Univerziteta Monash, divnom i energičnom ženom, razgovaramo o literaturi, ugovaramo književno večé. Drugi bar, Open Studio, od centra grada treba barem pola sata vožnje, zvezde večeri su dvojica Rusa, pa pevaju, malo na ruskom, malo na engleskom, načas ozbiljan koncert, a onda sve poprima formu kabarea. Gosti su Rusi i naši, puno kao oko. U dnu izloga stoji harmonika. Nekada je pripadala sinu vlasnika lokala koji je umro od teške bolesti, ali je ostalo sećanje na njega u vidu instrumenta koji je svirao. Običaj su od prethodnih zadržali potonji vlasnici bara. Kada se program završio, sedam u dvorište kafića, s muzičarima i nekoliko naških, kao i pridošlih Rusa. Pored mene seda plava, izrazito visoka žena. Odjekne njen nadimak: Klara. To mi privlači pažnju više iz podsvesti, kao iz prošlog života. Okrećem se i kažem: znaš, pre sedamnaest godina u Pančevu, bila sam učesnik foto i video radionice koju je

držala neka Klara, liči na tebe, da li se mi znamo odnekud? Žena me gleda u čudu i kaže: Da, ja sam ta! Obe ostanemo zatečene. Pomislila sam, kaže, da je to jedna od onih tipičnih konstatacija u stilu ma, znamo se odnekud. Kad ono, stvarno se znamo. Negde u vremenu ostali su zabeleženi i njeni koraci u prvom poetskom video-radu koji sam snimila. Sretoh ženu slučajno, posle skoro dve decenije, na drugom kraju sveta. Divan sinhronicitet.

Sve te ulice u Melburnu izgledaju isto: red kafića i restorana, red butika, običnih i neobičnih, uglavnom veoma opuštenog i ne preterano *fensi* enterijera. Mešala sam ih skoro dva meseca. Izgledale su isto, a imale druge nazive. Jednog jesenjeg martovskog popodneva, dva dana pre nego što ću krenuti kući, sedela sam u bašti italijanskog restorana u Lygon Street-u i pila vino sa Sonjom. Ona, naravno, pivo. Sestra je otišla da obavi još neke sitne poslove u blizini. I tog popodneva, odjednom, kao da sedim u kafani „Proleće“ u Beogradu. Odjednom, otvorila se i ulica *prema* meni. Mart a jesen, a kafana „Proleće“, a restoran u Melburnu. Prostor ulice i grada je postao blizak. Bio je ispunjen sećanjem, doživljajem, iskustvom boravka. Prešla sam tu magičnu liniju od otkrivanja do prepoznavanja grada. I sebe, u gradu.

### Road to St. Kilda

Dok idem prema Clarendon St. da uhvatim tramvaj broj 12, sunce jedva da se promolilo – „Skupljamo svoje stvari, i odlazimo rasklimatanim tramvajima u grad, gde se pale ulična svetla“, odzvanja mi u glavi Hristićev stih iz „Tri pesme o letu“. Ali sad je već letnja jesen, i ja tramvajem idem prema jugu, do St. Kilde. Na gradskom nebu pojavljuju se prve purpurne pruge, dok je podnožje, s pločnicima, u senci. Toliko je rano da mi se čini da mesto i ne postoji, da mesečarim. Ljudi idu na posao, neki čak i sad džogiraju, a ja idem laka kao da se dan koji počinje i neće završiti. Prene me tek ulazak u tramvaj. Na ovoj liniji uvek saobraćaju najstarija vozila, podsećaju na one rasklimatane, beogradske. I dalje je toplo i lepim se. Nije mi prvi put da idem u sad već poznatom pravcu, ali me uvek raduje. Kuca mi srce u ritmu vozila dok klizi po šinama. Rano jutro je lepo u bilo kom gradu, kad je toplo i kad iščekuješ susret, a susret je uvek nabijen elektricitetom. Odlazak do ovog kraja grada je kao odlazak u novu kuću. Na samom početku gradske plaže (a čitav kraj je uz obalu melburnskog zaliva: Port Philip Bay) nalaze se i marina i šetalište, a onda se s prekidima te plaže produžavaju, kilometrima, i iza pogleda.

Ovo je naše jutro, naš dan, tako je odlučeno u nekom poretku stvari. Idemo i dalje, prema još jednoj plaži: Half Moon Bay Beach. Visoke, izrazito žute peščane stene i isti takav, samo svetliji pesak. Brojne uvale. Pogled na Pacifik. A dan će biti kao u pesmi. Okean je hladan, ali dogovor je da uskačemo u vodu jer što biti razuman kad možeš da se smrzneš. I dobro je, hladnoća preseče nagomilanu strast. Posle na suncu odlažemo neizbežno. Ali tu je i smeh, i strepnja i skori osećaj prevelike daljine, pa opet sreća. Sve što se trenutkom jedino i može meriti. Kasnije, pitomi dan pretvori se u iznenadnu oluju. More je zapenjeno i sivo, dok iz hitne pomoći zbog iznenadne mučnine idemo prema stanu. Dva jajeta na oko, šolja čaja od kantariona i čaša vina. Tuširanje. Krevet. Kiša. Sunce ponovo, ovog puta kroz proreze venecijanera, pada na krevet i na mnoga skrivanja, pa onda opet otkrivanja. Uvod u rastanak, s ljudima, mestima, novim uspomena, kontinentom. Možda sad već i ja uvirem kao voda u smeru suprotnom od kazaljke na satu. Nekom satu koji šteluje drugačije vreme.